

2.6.2013/ Seppo Ruotsalainen

Suomen ja Kreikan välisestä ”vakuussopimuksesta”

”Hepreaa...”

Suomi ja Kreikka sopivat alkuvuodesta 2012 vakuusjärjestelystä, jossa Suomi vaati vakuuksia lainoilleen euroryhmän myöntäessä Kreikalle lainaa. Valtiovarainministeriö julisti sopimuksen aluksi salaiseksi vetoamalla järjestelyyn osallistuneiden pankkien liikesalaisuuteen.

Asiakirja oli pitkään kassakaapissa lähinnä vain kansanedustajien luettavissa englanninkielisenä versiona (sisällön monimutkaisuuden vuoksi julkaisukieli olisi voinut olla vaikka heprea).

Toukokuun puolivälissä 14.5. 2013 korkein hallinto-oikeus (KHO) kumosi valtiovarainministeriön salaamispäätöksen todeten Kreikka-asiakirjat julkisiksi. Julkistamispäätöksen jälkeen ovat ”vakuuteen” liittyvät puutteet ja heikkoudet tulleet yhä selvemmin esiin. Niinpä ”vakuusjärjestelyksi” sanotussa asiakirjassa ei mainita lainkaan sanaa ”vakuus” tai ”vakuuksia”.

”...ja loput kirjeessä...”

Vakavimman huomautuksen mukaan asiakirja ei ole lainkaan sopimus, vaan Kreikan silloisen valtiovarainministerin **Evangelos Venizelosin** helmikuussa 2012 lähettämä kirje, jonka valtiovarainministeri **Jutta Urpilainen** on allekirjoittanut.

KHO:n julkistamismääräyksen jälkeen valtiovarainministeriö viivytteli vielä kaksi viikkoa ennen kuin julkisuuspakon edessä julkisti kaikki Kreikka-vakuuksiin liittyvät asiakirjat.

Väkisin herää kysymys, liittyykö asiakirjoihin jotakin hämää ja kertooko vakuusmenettelyn ympärillä vellova spekulointi siitä, että vakuuksien hakeminen hätälainoille on ylipäätään mahdoton (tai lähes mahdoton) tehtävä. Vastausta on tässäkin tapauksessa syytä hakea marxilaisen talousteorian suunnalta.

Marx ja Sismondi hätiin

Edellä mainittu epäily erityisesti hätälainojen ”vakuuttamisen” mahdollisuudesta vahvistuu kun tarkastelee velkakirjojen olemusta sellaisena

kuin **Karl Marx** sen näki jo kauan sitten. Hän kirjoitti Pääoman kolmannen kirjan luvuissa ”Rahapääoma ja todellinen pääoma” (luvut 30-32) seuraavasti:

”Nämä velkakirjat, jotka on laadittu alun perin lainaksi otettua ja **kauan sitten kulutettua** pääomaa varten, nämä hävitetyn pääoman paperiset kaksoiskappaleet toimivat haltijalleen pääomana sikäli kuin ne ovat myyntikelpoisia tavaroita ja voidaan näin ollen muuttaa takaisin pääomaksi” (Marx 1976, s.474, vahvennus SR).

Asiaa analysoidessaan Marx lainaa sveitsiläistä taloustieteilijää **Simonde de Sismondia** (1773-1842), joka kirjoitti:

”Valtion velkapaperit eivät ole mitään muuta kuin se **kuviteltu pääoma**, joka edustaa velkojen maksamiseen määrättyä vuositulon osaa. Vastaavan suuruinen pääoma on tuhlatu; ja se määrittää lainasumman, mutta valtion velkapaperi ei edusta tätä pääomaa, sillä tuota pääomaa ei ole ylipäättäen enää olemassa” (ks. Marx 1976, s. 473, alaviite 6; vahvennus SR).

Kuinka vakuuttaa sellaista mitä ei ole ?

Nyt Kreikan kanssa tehdyssä vakuussopimuksessa on Suomen osalta ongelmana kysymys: kuinka vakuuttaa sellaista (menneeseen kulutukseen käytettyä) pääomaa mitä ei sopimushetkellä enää ole olemassa.

Velkakirjoja laaditaan mm. siksi, että tavanomaisesti sanoen on ”syöty enemmän kuin tienattu”. Niinpä Suomen vuoden 2013 talousarvio (budjetti) on kahdeksan miljardia euroa alijäämäinen ja sen täyttämiseksi otetaan velkaa, mutta mikään Suomelta velkakirjoja ostava maa ei voi vaatia erillisiä vakuuksia sen varmistamiseksi, että Suomi maksaa velkansa takaisin.

Lähes ainoa tae velkojaan takaisin odottaville on Suomen kolmen A:n luokitus ja sekin on jokseenkin abstrakti tae. Suomi joko pystyy tai ei pysty maksamaan velkansa takaisin .Sama koskee Kreikkaa tai mitä muuta valtiota tahansa. Jos Suomi haluaisi vakuuttaa nuo edellä mainitut kulutukseen jo käytetyt 8 miljardia, se joutuisi ottamaan uutta velkaa, mikä puolestaan olisi taas vakuutettava jne.

Jälkikäteistä vakuushaikailua

Suomen nykyhallituksen jälkikäteinen vakuushaikailu palauttaa yksilötasolla mieleen jutun, jossa nimekkäältä kirjailijalta kysyttiin, mihin tämän saama

apuraha oli käytetty. Kirjailijan kerrotaan vastanneen, että ”viinaan ja loput portsarille”. Sama kirjailija irvaili myöhäsyntyisille kysymyksille eräässä runossaan, jossa hän aluksi matkii käen kukuntaa ja heittää sitten ilkikurisen kehotuksen: Kysy kekrinä käkiä! (kekri on vanha perinteinen suomalainen juhla, joka ajoittuu marraskuun alkuun, jolloin lienee melko turha odottaa käen kukkumista).

Aiheetonta hehkutusta

Valtiovarainministeri **Jutta Urpilainen** hehkutti eduskunnassa heti KHO:n julkisuuspäätöksen jälkeen, että Suomi on vakuussopimuksen muodossa tehnyt historiaa ja että mikään muu maa ei ole tällaista vakuutusta saanut aikaan. Lievän kyynisesti voitaisiin huomauttaa, että mikään muu maa ei ole lähtenytäkään yhtä hulluun yritykseen.

Muut euromaat eivät moiseen yritykseen lähteneet ja kielsivät Kreikkaakin lähtemästä. Kreikka kieltäytyikin valtiona osallistumasta sopimukseen ja sopimus on jäänyt vain Suomen valtion ja neljän kreikkalaisen pankin väliseksi sopimukseksi.

Sopimuksen monimutkainen sisältö

Kreikan velkakirjat vaihdettiin korkeimman luottoluokituksen omaavien maiden velkakirjoihin perustuvaksi varallisuudeksi ja samalla Suomen vakuuksiksi sitä mukaa kuin Kreikan valtio nostaa sille myönnettyjä tukilainoja.

Näiden ”vakuuksien” arvo vastaa 40 prosenttia Suomen Kreikalle antaman tukipaketin määrästä. Loput 60 prosenttia on määrä kerätä velkakirjojen korkotuotoilla siten että ne 30 vuoden kuluessa kerryttäisivät vakuuden vastaamaan Suomen Kreikalle takaamaa koko lainaosuutta eli 2.2 miljardia euroa.

Ensimmäiseksi tulee mieleen, että 30 vuoden mittainen takaisinmaksuaika tuntuu ikuisuudelta ottaen huomioon, että silmiemme edessä jyllää koko ajan eurokriisi aiheuttaen jatkuvia ”yllätyksiä” esim. uusien hätäavun tarvitsijoiden muodossa.

Eräs fakta on myös, että 30 vuoden kuluessa inflaatio syö sopimuksen rahallista arvoa.

Sopimusta tehtäessä laskettiin, että vakuutena oleva pääoma tuottaisi 30 vuoden aikana keskimäärin kolme prosenttia vuodessa. Alku ei ole ollut

lupaava, sillä vuotuinen tuotto on sopimuksen teon jälkeen ollut vain 0.5 prosenttia. Syynä heikkoon kehitykseen on ollut eurokriisi (eli oikeammin kapitalismin kriisi) koska sijoittajat eivät epävarmoina aikoina ole halukkaita investoimaan varsinkaan reaalityalouteen.

Epäloogista menettelyä

Edellä sanottuun liittyvä eräs kysymys on Suomen (ja muidenkin euromaiden) epälooginen käyttäytyminen suhtautumisessa taloudelliseen kriisiin ajettujen maiden avustamiseen.

Samalla kun Suomen istuva hallitus yrittää vakuuttaa ja lohduttaa kansalaisia (veronmaksajia) sillä, että Suomi saa lainarahansa takaisin 30 vuoden kuluttua, se samanaikaisesti tukee Kreikan laina-aikojen pidentämistä 15 vuodella ja korkojen maksun lykkäämistä 10 vuodella. Päätös tarkoittaa, että Kreikan viimeisin lainan lyhennys on vuonna 2058 !

Edellä sanotun perusteella on helppo yhtyä Oulun yliopiston dosentin **Hannu Kahran** epäilykseen koskien Kreikan tukemisen järkevyyttä: ”Kreikalla ei ole halua eikä kykyä maksaa velkojaan” (Urpilainen: Salaaminen oli... HS 15.5.-13).

EU-maiden päättäjien äskettäisessä Dublinin kokouksessa päätettiin myös pidentää Portugalin ja Irlannin Suomen tuen takaisinmaksuaikaa seitsemällä vuodella. Samanaikaisesti luottamus erityisesti Slovenian talouteen on heikentynyt.

Pyrrhoksen voitto

Maan hallituksen ja vakuussopimuksen puolustajien taholta on esitetty ja toisteltu, että Suomella on nyt konkreettisenä saavutuksena Kreikka-vakuuksia Lontoossa investointipankin tilillä vajaat 892 miljoonaa euroa. Kun Kreikka on nostanut kaikki ERVV-lainansa vakuus nousee 925 miljoonaan euroon.

Ministeri Urpilainen on sanonut, että keskustapuolue oli edellisen hallituksen mukana hyväksymässä miljardin euron hätälainat ilman vakuuksia. Pata kattilaa soimaa ja noiden väitteiden ja vastaväitteiden ristitulella paljastuu kuin sivumennen koko eurokriisin hoidon tähänastinen katastrofaalinen välitilinpäätös.

Hallituksella ei ole ”vakuussopimuksen” osalta mitään syytä rintoihinsa lyömiseen. Ennen kaikkea olisi asetettava kysymys siitä, **mikä vastahinta**

noista kertyneistä rahoista ja hyvin epävarmasta jatkosta on jouduttu maksamaan.

Suomi ei saanut Kreikan sopimusta ilmaiseksi

Suomi ei saanut Kreikan vakuussopimusta ilmaiseksi, vaan joutui täyttämään sen hyväksymisen tuloksena kaksi ehtoa. Suomi joutui luopumaan Euroopan rahoitusvakuusvälineen (ERVV) mahdollisista korkotuotoista. Toisena ehtona Suomi joutui maksamaan Euroopan vakuusmekanismiin (EVM) kultakin euromaalta vaadittavan alkupääoman kertasuorituksena kun muut maat suorittavat sen viidessä erässä vuosina 2012-2014.

Edellä mainittu kertasuoritus on 1.44 miljardia euroa ja Suomi on siirtänyt sen vähin äänin EVM:ään tulevien hätälainojen vakuudeksi. Suomi joutui näillä toimilla todistamaan muille euromaille, että se ei ole Kreikka-vakuuksien suhteen pelkkä vapaamatkustaja, vaan osallistuu myös itse vastuunjakoon. Mutta ylittikö jo tämä uhrautuminen ”vakuuden” mukanaan tuoman edun?

Edellä mainittujen ehtojen lisäksi on vielä epäselvää, kuka maksaa Lontoossa välittäjänä toimivan investointipankin korvaukset. Se tiedetään, että vakuustilillä olevasta noin miljardista eurosta maksetaan välityspalkkiota 0.02 prosenttia eli noin 200 000 euroa vuodessa ja että summa kasvaa koko ajan Kreikan uusista maksueristä (Danske Bankin ekonomisti **Juhana Brotherus** Iltalehden 27.5.mukaan).

Suomen rahoille vientiä

Suomen rahoille on jo kovasti käyttöä, sillä EVM lähetti toukokuun puolivälissä ensimmäiset tukimiljardinsa (2 mrd) Kyprokselle. Seuraava (yhden miljardin euron lainaerä) maksetaan mainitulle maalle kesäkuun loppuun mennessä. Kyprokselle myönnetystä yhteensä 10 miljardin euron tukipaketista EVM (eli siis euromaat) maksavat 9 miljardia ja Kansainvälinen valuuttarahasto IMF yhden miljardin.

Euroryhmän valtiovarainministerien kokous hyväksyi Brysselissä toukokuun puolivälissä myös Kreikan seuraavan 7.5 miljardin euron lainaerän, joka maksetaan kahdessa erässä. Myös Portugali odottaa vuoroaan seuraavalle kahden miljardin euron lainaerälleen jne.

Elleivät kriisimaat pysty suorittamaan velkojaan takaisin, voidaan Suomen lähes puolentoista miljardin euron rahoitukselle EVM:ssä sanoa hyvästit. Tässä kriisimaille myönnettävien miljardilainojen ja laina-aikojen pidennysten

sekamelskassa Suomen Kreikka-”vakuuksilla” kokoon saatu 892 miljoonaa euroa alkaa tuntua melko kepeältä saavutukselta. Se että loppuosan kohtalo Kreikan yhteensä 2.2 miljardin euron tukipaketista ratkeaisi vasta 30 vuoden kuluttua alkaa vaikuttaa vahvasti ikuisuuskysymykseltä.

Kriisiä ei ratkaista vakuuksilla eikä vakuutteluilla

Työväenliikkeen kannalta on huolestuttavaa, että SDP on puheenjohtajansa Jutta Urpilaisen johdolla sortunut eurokriisin käsittelyssä eräänlaiseen vakuus- ja vakuutteluajatteluun. Ratkaisua etsitään siis jostakin reaalityöväenliikkeen kuvitteellisen (fiktiivisen) pääoman alueelta ja ratkaisevasti tuon alueen määrittämällä ehdoilla. Olisi kuitenkin huomioitava, että kaikkien lainojen, luottojen ja vakuuksien todellisena ja alkuperäisenä lähteenä on työ ja työvoima, siis reaalityöväenliikkeen. Sinne on myös aina palattava ja siihen turvaututtava kaikkien tuhlaajapojan seikkailuretkien ja taloudellisten menetysten jälkeen.

Jo alussa mainittu sveitsiläinen taloustieteilijä Sismondi vastasi realistisesti kysymykseen siitä, mistä valtion puuttuvat velkarahat (joita erilaiset velkapaperit edustavat) otetaan. Hän kirjoitti, että ”Sillä välin täytyy teollisesta työstä syntyä uusia rikkauksia etukäteen niille, jotka antoivat nämä tuhlattut rikkauudet lainaksi; tämä osa otetaan veroina niiltä, jotka tuottavat kyseiset rikkauudet, ja annetaan valtion velkojille...” (Marx, 1976, s. 473-4, alaviite 6).

Luokatonta politiikkaa

Jo ”kansantaloustieteen isä” **Adam Smith** (1723-1790) ja syvälinen taloudellisen arvoteorian tutkija **David Ricardo** (1772-1823) totesivat, että työllä luotu taloudellinen arvo jakautui (jaettiin) kolmen yhteiskuntaluokan (palkkatyöntekijöiden, yrittäjien ja maanomistajien) kesken. Marxin täydennys tähän oli, että luokkien (Marxilla luokat supistuivat kahteen eli työväenluokkaan ja tuotantovälineet omistavaan luokkaan) välillä on käynnissä jatkuva taistelu työvoimalla luodusta arvosta.

Kun siirrytään tämän päivän talouspolitiikan toteuttajien ja ”ekonomistien” näkemyksiin, havaitaan, että sieltä puuttuvat todelliset subjektit, tekijät eli yhteiskuntaluokat. Kataisen ja Urpilaisen talouspoliittisessa toiminnassa kaikki tapahtuu passiivimuodossa siis ilman subjektia ja objektia (pörssikurssit liikkuvat ja velka lisääntyy ikään kuin itsestään, luonnonlain omaisesti) Tuollainen talouspoliittinen ajattelu on luokatonta, siis vailla luokkia tapahtuvaa ts. työväenluokka on pudotettu pois taistelusta.

Vakavoitumisen paikka

Palataksemme Suomen ja Kreikan väliseen ”vakuussopimukseen” pohjalla oleva peruskysymys kuuluu: voidaanko vakuuttaa sellaista menneen kulutuksen täyttämiseksi käytettyä pääomaa, jota ei enää ole olemassa? Miten vakuuttaa olematonta?

Nyt puheena oleva kreikkalais-suomalainen ”vakuussopimus” osoittaa tuon yrityksen vaikeuden (jopa suoranaisten mahdottomuuden). Sitä mukaa kuin sopimukseen liittyvät asiakirjat ovat tulleet julkisiksi, on epäily niiden konkreettisen toteutumisen suhteen lisääntynyt.

Lähes viimeiseltä naualta arkkuun tuntuu **Petri Sajarin** analyysi lakoonisella otsikolla: ”Suomella ei ole vakuutta” (HS 31.5.-13). Alaotsikkokin on paljon puhuva: ”Kreikan uusi lainajärjestely on todennäköinen, koska valtion velkaantuminen kiihtyy”.

Sajarin kirjoituksessa todetaan kaksi ydinfaktaa. Vakuus ei ole varsinainen vakuus, vaan kimurantti **johdannaissopimus** ja toiseksi sen ehdot rajoittavat mahdollisia korvauksia Suomen lainatakuille.

Johdannaissopimuksissa etäännyttään itse asiasta

Marxilaisen teorian mukaan jo velkakirjat ovat suuressa määrin reaalityaloudesta irtaantuneita abstraktioita. Niistä voitaisiin ilmeisesti sanoa samat sanat jotka Marx sanoo työnjaosta ja vaihdosta yleensä eli, ne (velkakirjat) ovat ”**vierautuneita** ilmauksia inhimillisestä toiminnasta ja **olemuksen voimasta lajinomaisena** toimintana ja olemuksen voimana” (Taloudellis...,s. 142, vahvennus KM).

Kuitenkin porvarillinen teoria ja käytäntö uskoo (tai uskottelee), että velkakirjat ikään kuin samastuisivat pysyvästi reaalityaloudessa esiintyvien taloudellisten arvojen kanssa eli Marxin sanoin ”ikään kuin kuomakirja olisi yhtä kuin kuorma”.

Hallitus heikoilla jäillä

Kun yritetään vakuuttaa hätälainoja (Suomen hallituksen tavoin) ollaan jo kaukana abstraktioiden maailmassa eli Hegelin ilmaisua käyttäen ”ulkoisessa reflexiossa” ja johdannaisten piirissä ollaan uhkapeliin verrattavilla Odysseuksen harharetkillä.

Suomen kannalta tilanteen tekee vaaralliseksi se, että Espanjan kanssa on tehty Kreikka - ”vakuuksiin” verrattava sopimus ja sama käytäntö pyritään toteuttamaan kaikkien mahdollisten Suomen lainatakausten ehtona. Mitä enemmän työväenliike uppoutuu askaroimaan näiden ”johdannaisten” kanssa, sitä huonommalle tolalle jää reaalitalouden ja samalla työväenluokan etujen ajaminen. Nyt pitäisi ymmärtää, että meneillään olevan talouskriisin ratkaiseminen vaatii paljon syvällisempiä toimenpiteitä kuin puuhaamista ”johdannaispolitiikan” piirissä.

On olemassa vaara, että työväenliikkeen johtajat ovat irtautumassa ja joutumassa eristyksiin työntekijöiden perusjoukosta, joka viimeksi mainittu tajuaa vaistonvaraisella tiedollaan, että nyt ollaan menossa heikoilla jäillä.

Suomessa SDP:ssä ja Vasemmistoliitossa pitäisi miettiä tarkkaan, kannattaako niiden jatkaa mukana oloa nykyisen kaltaisessa hallituksessa.

Lähteitä:

Alentola, Anni, Tästä Kreikka-papereissa on kyse- Uusia tietoja vakuuksista. Iltalehti 27.5.2013.

Marx, Karl, Taloudelliset-filosofiset käsikirjoitukset 1844.

Marx, Karl, Pääoma 3.osa. Moskova 1976.

Sajari, Petri, Suomella ei ole vakuutta (HS 31.5.-13)

Urpilainen: Salaaminen oli Kreikan tahto. HS 15.5.-13 (HS-työryhmä)

Viita, Lauri, Kökkö. Kokoelmassa Suutarikin, suuri viisas (1961). Kootut runot. Porvoo 1966.